

AR

MORI

ENDI

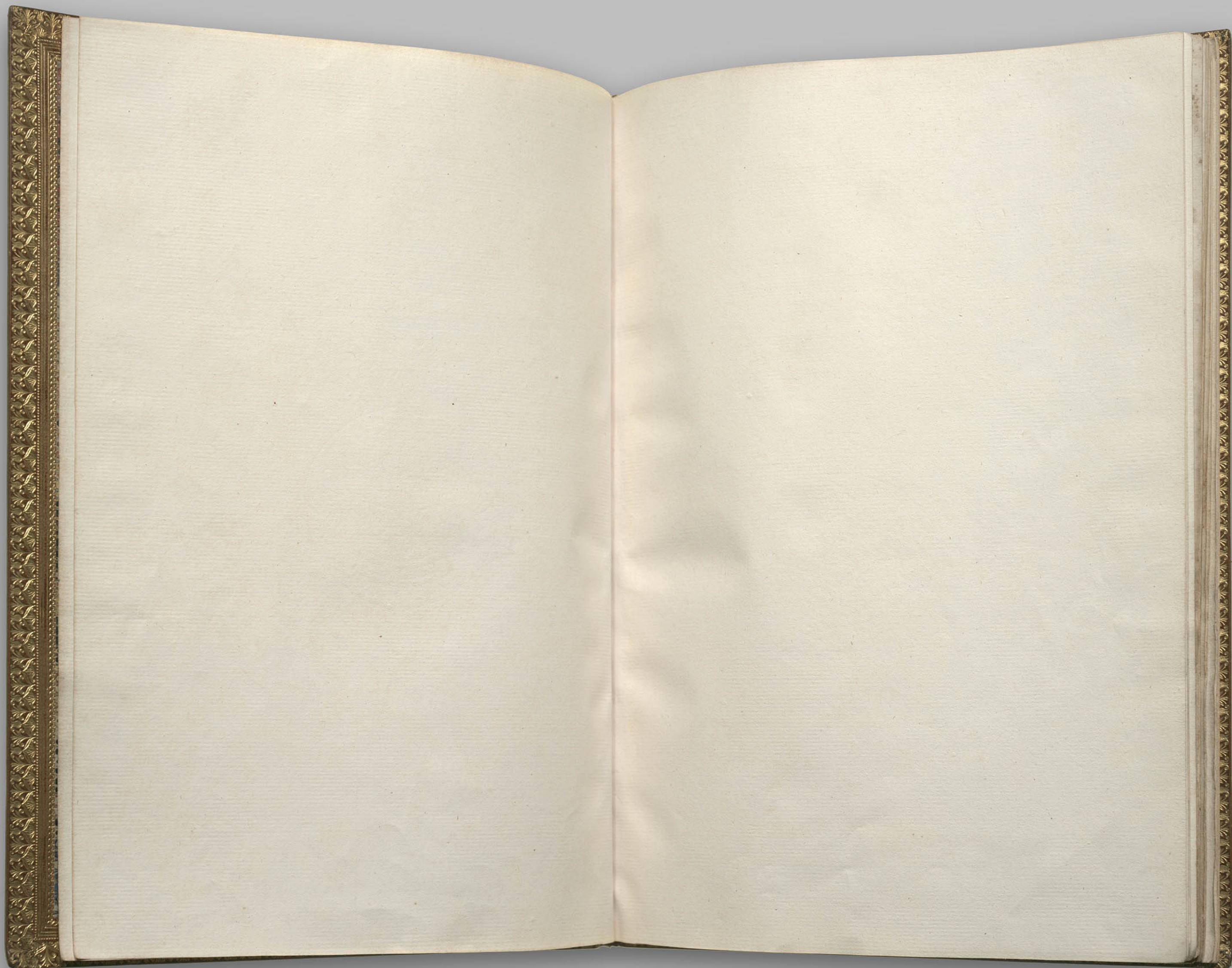
R20
THE GIFT OF
LESSING J. ROSENWALD
TO THE LIBRARY OF CONGRESS

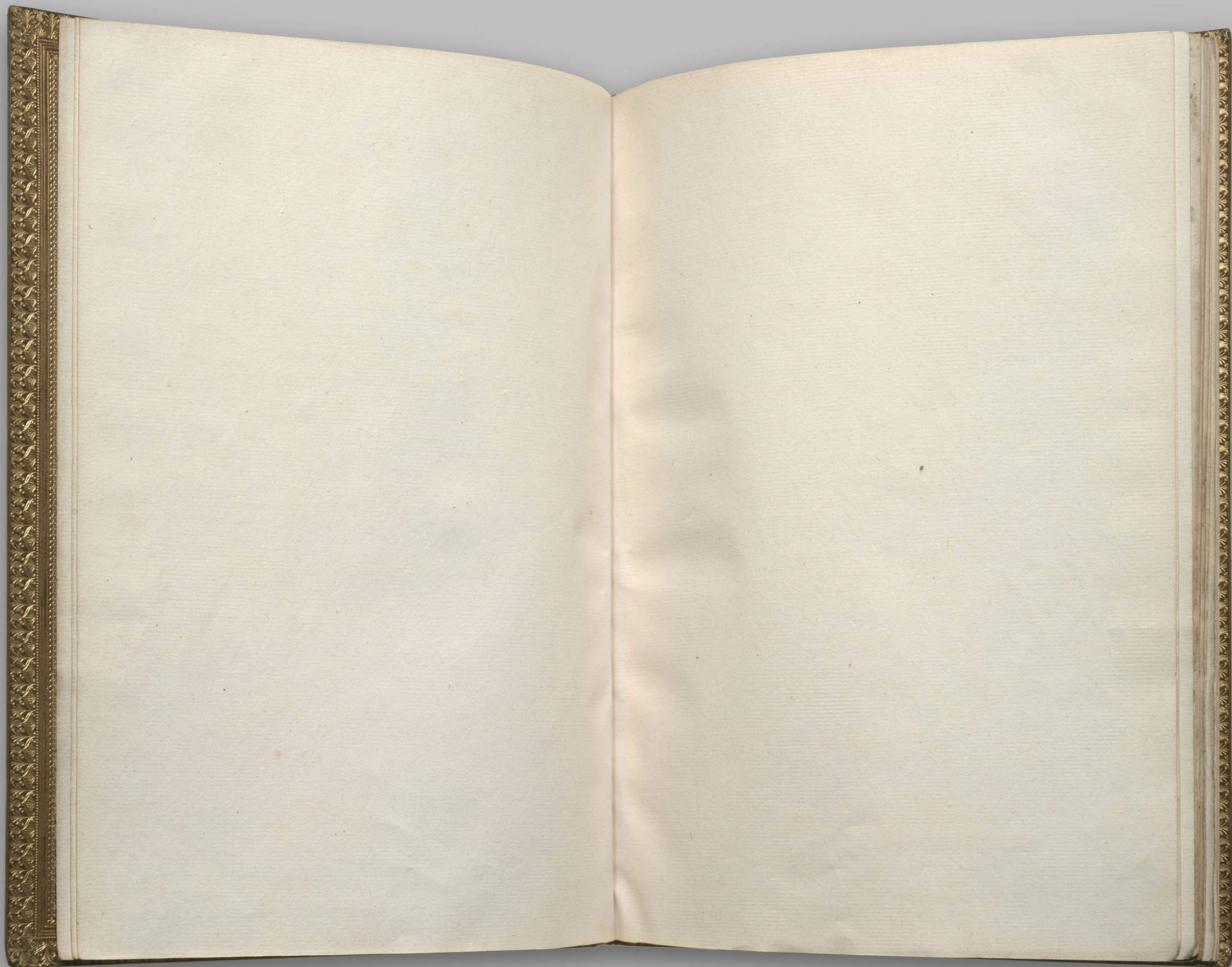
24
B

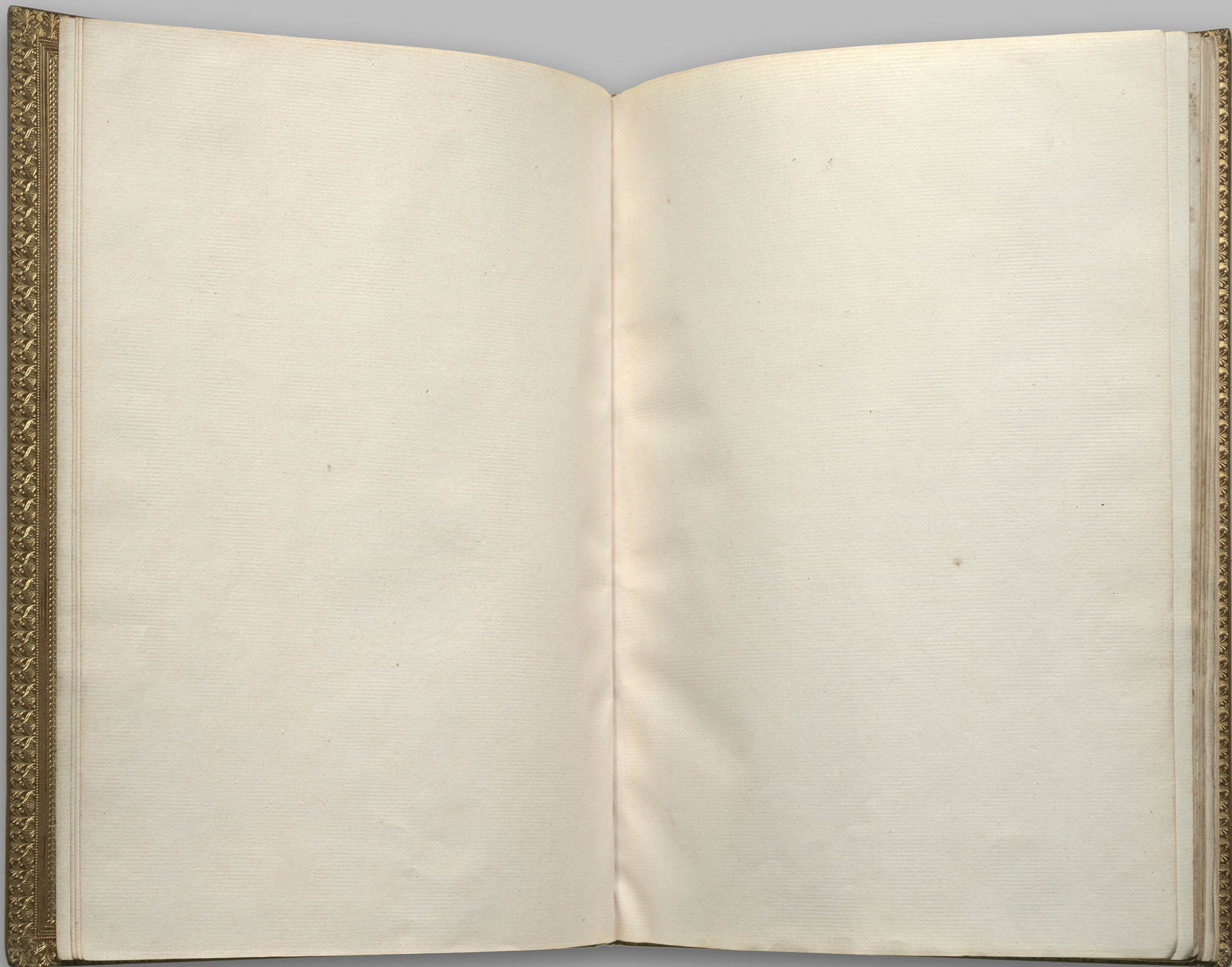

- * Quamuis secundū philosophū Teratō ethicorum
 * necessario ad salutē requirūt pmo ut credat sicut boni
 2 xpian⁹ credere debet letus quoz qd fide xpi et ecclesie moriet
 * ter cōsideret diligen
 3 Ex quo fides est totius salutis fundamētū et sine eamul
 * tum ut possitis sustinere prouen
 4 Contra pma teptaciōz dyaboli dat angel⁹ bonā in=
 * demones qui illud audire abhorret obligatur
 5 Secundo dyabolus teptat hōiez infirmū p desperaciōz q
 * perdit nichil etiā sic deū offendit q desperacio
 6 Contra secūda teptaciōz dyaboli dat angel⁹ bonā
 * Et ideo nuq̃ ē relinquēda ppter etiā q̃cuq̃ peccata
 7 Tercio dyabolus teptat hominē infirmū p impatie
 * benigna est paciens est
 8 Contra terciā teptaciōē dyaboli dat angel⁹ bonā t̃p̃e
 * expugnatore orbium
 9 Quarto dyabolus temptat hominē infirmū tū ip̃s
 * iusticia se presumpserit cadit

(psal)

(I'avoi oublié
 la p)

- 10 Contra quartā teptaciōē dyaboli dat angel⁹ bo
 * maria deū accepit et sup chor⁹ angeloz exaltata est
 11 Si agonisās loq' et usum vōis habere potuerit sū
 moriēciūt sepe miserabiliter periclitatur

(13) Je me suis trompé de feuillet. celui ci si agonisās
 est le treizieme et non pas le onzieme

- 11 Quinta temptaciō dyaboli est avaricia magis se
 (12) certe tunc occupari est valde periculosum

- 12 Contra q̃ntā teptaciōz dyaboli dat angel⁹ bonā imp̃s
 (11) regnū celoz qm ip̃oz est

Cette copie de la premiere et de la derreniere
 ligne du texte de chacun des 13 feuillet de
 discours a été faite avec la plus scrupuleuse
 attention, allant même jusqu'à l'absence ou
 présence des points sur les i. Voici, pour
 surabondance de renseignements, les treize
 intitulés de ces mêmes 13 feuillet.

- * 1 Ars moriendi
- * 2 point d'intitulé
- * 3 Tentacō dyaboli de fide
- * 4 Bona ispiracō angeli de fide
- * 5 Tentacō dyaboli de desperacōe
- * 6 Bona ispiracō Angeli cōtra desperacōe
- * 7 Tentacō dyaboli de impaciencia
- * 8 Bona ispiracō angeli de paciencia
- * 9 TEmptacō dyaboli de vana gloria
- * 10 Bona ispiracō angeli cōtra vanā gloriā
- (12) 11 Temptacō dyaboli de Avaricia
- (11) 12 Bona ispiracō angeli cōtra Avariciā
- * 13 point d'intitulé

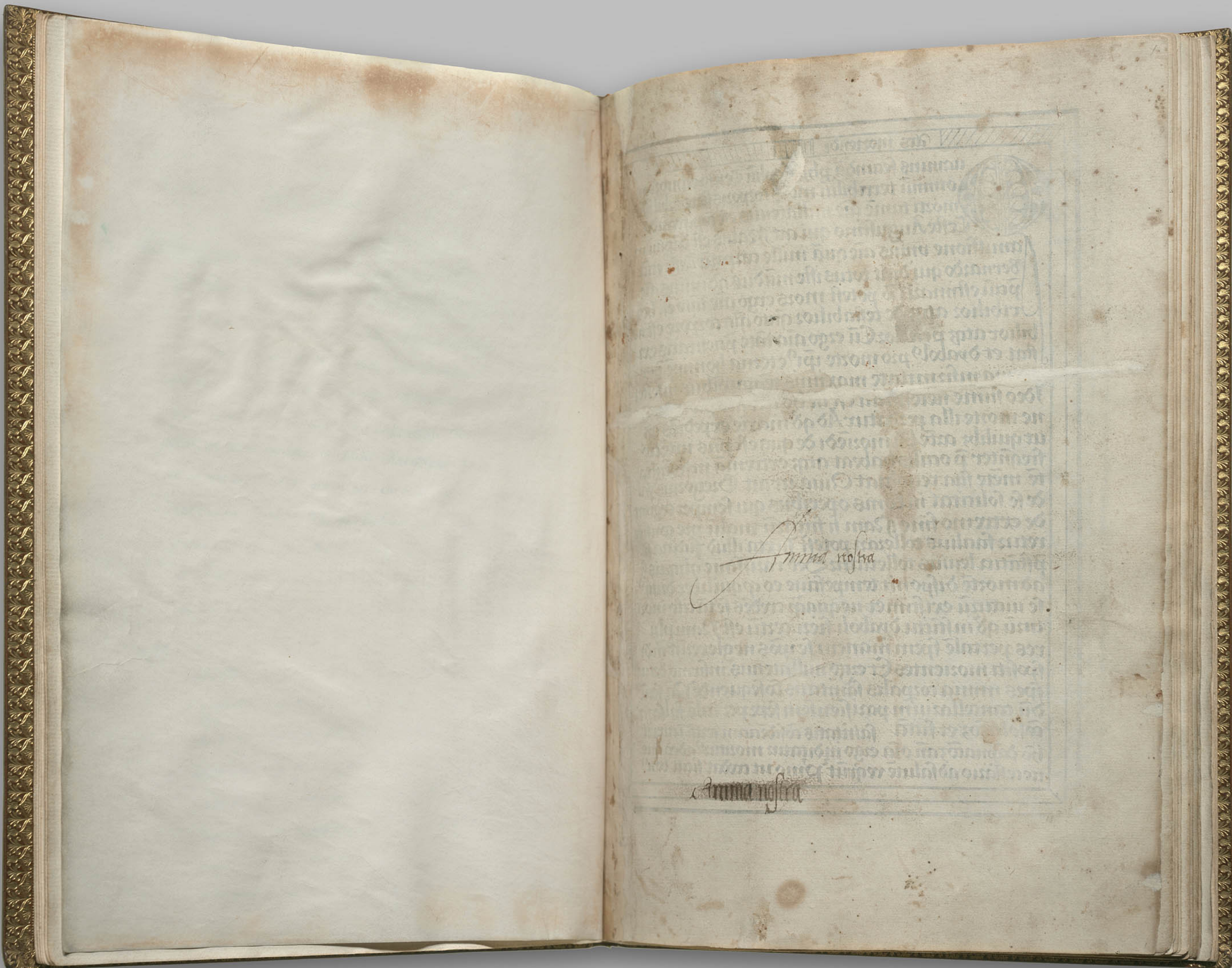
Vérification faite, cet exemplaire est de même édition que celui qui est à la Bibl. Royale, pareillement complet, et de 24 feuillets, classé sous la lettre G, pag. 724 du Bulletin bibliographique de 1841, article de M. Guichard.

M. Roncarda intended the following
note for his copy of the Ars Memorandi.
He must have taken up the wrong book.

ce livre si rare et d'une exécution si informe est reconnu
pour être le premier que longtemps ^{avant l'invention} des caractères
typographiques et de la presse d'imprimerie on ait
formé d'une réunion de feuillets non manuscrits, et
pouvant se reproduire à un plus ou moins grand nombre
d'exemplaires identiques. La fabrication des cartes à
jouer, et plus encore le Saint-Christophe daté de 1423,
et quelques autres gravures en bois de cette grande
dimension furent très probablement ce qui fit
penser à en exécuter d'autres de moyenne grandeur,
et assez nombreuses pour que leur réunion formât
un livre. Peu après vinrent les Biblia Pauperum,
L'ars moriendi, &c. &c. d'une moins repoussante
exécution, et qui sans doute reçurent bien plus
d'accueil, car on ne connoît que deux éditions
de L'ars Memorandi (cet exemplaire est de
la première) et presque tous les volumes ana-
logues qui suivirent ce grossier essai furent
reproduits et multipliés par des éditions diffé-
rentes et bien plus nombreuses, ce qui ne les a
pas empêchés de devenir tous extrêmement rares.

Amma nostra

Amma nostra

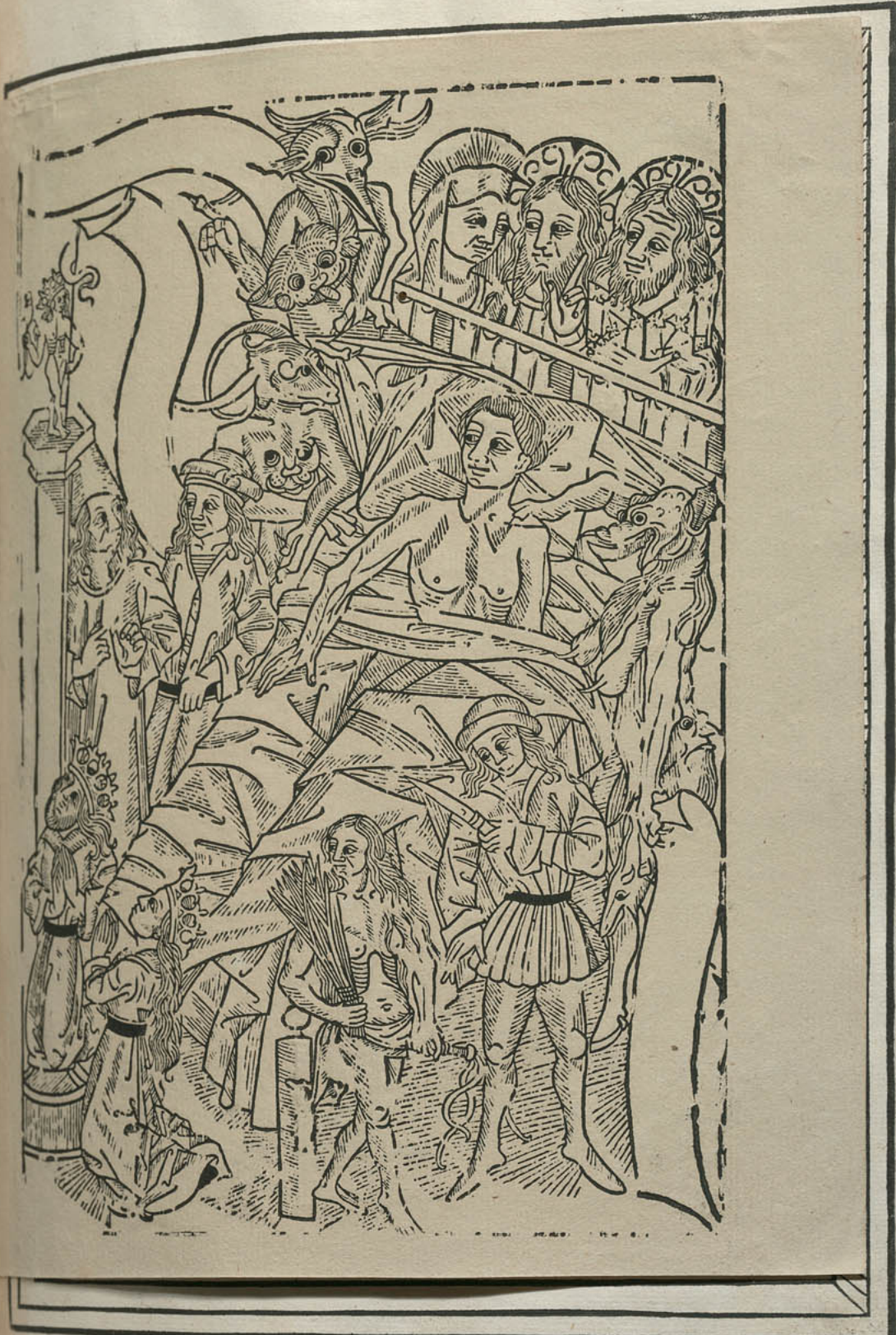
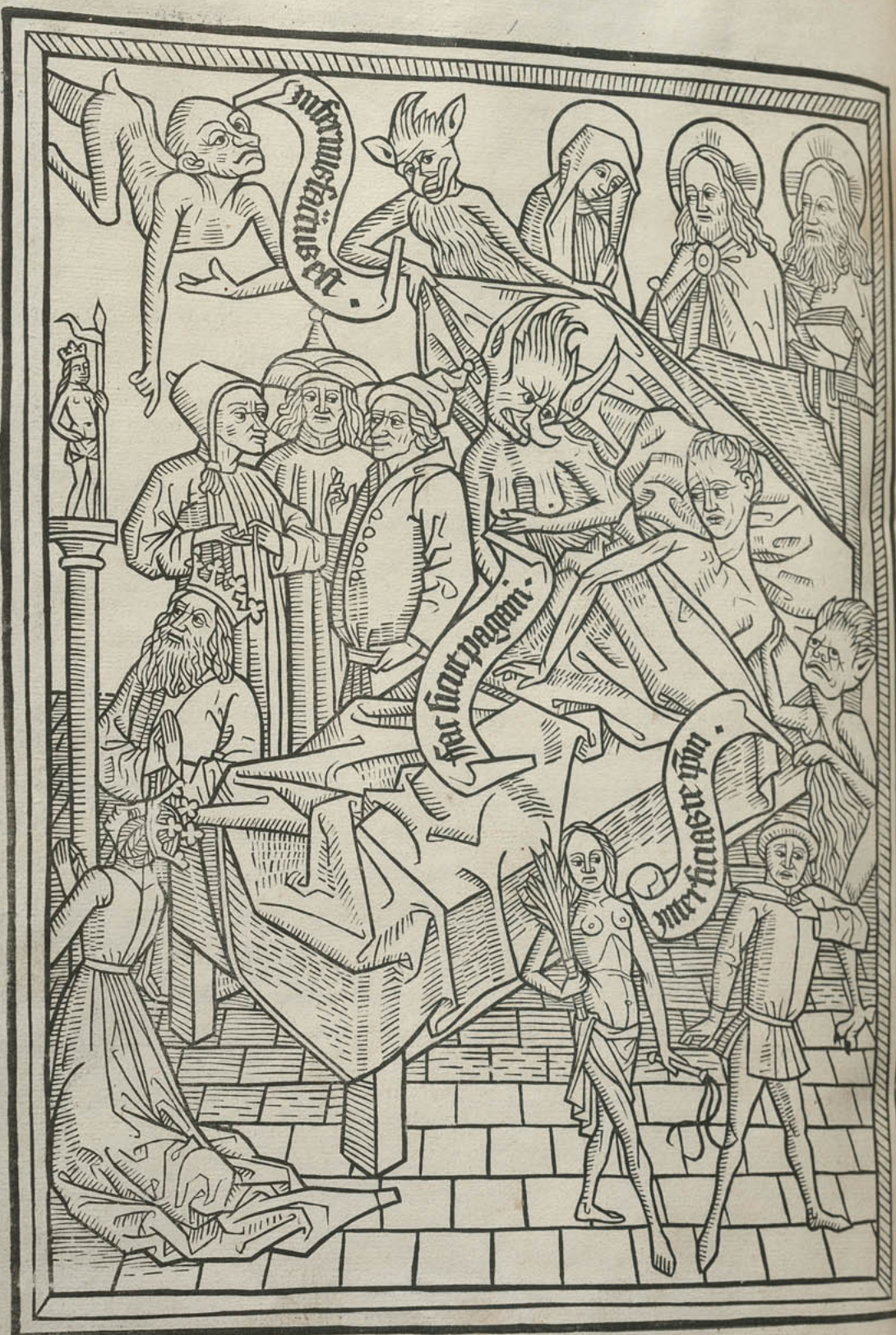
Quamuis secundum phil. sophum Tertio ethicorum
omnium terribilium mors corporis sit terribilissima
morti tamen anime nullatenus est comparanda
Teste Augustino qui ait maius est dampnum in
amissione unius anime quam mille corporum Teste etiam
Bernardo qui dicit totus iste mundus ad unius anime
preuicium estimari non potest mors ergo anime tanto est hor-
ribilior atque de testabilior quanto anima corpore est no-
bilior atque preciosior Cum ergo anima tante preuicacitatis ex-
stat et dyabolus pro morte ipsius eterna hominem in ex-
trema infirmitate maximis temptationibus infestet
Ideo summe necessarium est ut homo anime sue provideat
ne morte illa perdatur Ad quod maxime expedies est
ut quilibet corde bene moriendi de qua est preuicacia in te-
cimo frequenter per oculos habeat atque extremam infirmita-
tem mente sua reuoluat Quia ut ait Gregorius Val-
de se sollicitat in bonis operibus qui semper cogitat
de extremo fine Nam si futurum malum pre confide-
retur facilius tollerari potest Juxta illud futura si
prestatum leuius tolleratur Sed rarissime aliquis se
ad mortem disponit tempestiue eo quod quilibet diuina
se uicturum existimet ne quaquam credens se tam cito mori-
turum quod instinctu dyaboli fieri certum est Nam plu-
res per tale spem inanem se ipsos neglexerunt in di-
spositi morientes Et ergo nullatenus infirmo detur
spes nimia corporalis sanitatis consequende Nam secun-
dum cancellarium parisiensem sepe per tale falsam
consolationem et fictam sanitatis confidentiam certam incurrit
homo dampnatorum animarum ergo indicatur moriturus ad ea que
necessario ad salutem requiruntur Primo ut credat sicut bonus

christianus credere debet letum quoque quod in fide christi et ecclesie morietur
unitate et obedientia Secundo ut recognoscat se deum graui-
ter offendisse et inde doleat Tertio ut proponat se ueraciter
emendare si superuixerit et nunquam amplius peccare Quarto
ut indulgeat suis offensibus propter deum et remitti
petat ab his quos ipse offendit Quinto ut ablata resti-
tuat Sexto ut cognoscat per se mortuum et quod aliter sal-
uari non potest nisi per meritum passionis christi de quo agat deo
gratias in quantum ualet Ad que si bono corde responderit signum
est quod sit de numero saluandorum Deinde studiose induca-
tur ad debitu[m] usum sacramentorum ecclesie Primo ut pueram
contra omnes in tegetem faciat confessionem alia etiam ecclesie sacramenta
deuote recipiendo Quisquis uero de premissis ab alio interro-
gatur et informat non sinit se ipsum iterrogi considerando si sit
dispositus ut prefertur Qui autem sic dispositus se totum passioni
committat continue eam retinuendo atque meditando Nam per
hoc omnes temptationes dyaboli et in fide maxime superantur
Unde notandum quod morituri grauiiores habent temptationes
quam unquam prius habuerunt Et sunt quatuor ut postea patebit
contra quas angelus suggerit eis quatuor bonas inspirationes
Sed ut omnibus ista materia sit fructuosa et nullus ab
ipsa speculatione secludatur sed inde mora salubritate discant
tam lustras tantum habito de seruientibus quam ymaginibus laico
et habito filii de seruientibus auctorum oculis obicitur Que
duo se mutuo correspondentes habet se tamquam speculum
in quo preterita et futura tamquam presentia speculantur
Qui ergo bene mori uelit ista cum sequentibus diligen-
ter consideret

Tentatio dyaboli de fide

In quo fides est totius salutis fundamentum et sine eamul
 li om̃o potest esse salus teste Augustino qui ait fi
 des est bonorum om̃i fundamentum et humana salutis initium
 Et Bernardus dicitur fides est humane salutis initium sine ac
 nemo ad filiorum dei numerum potest pertinere sine hac om̃s
 labor hominis est uacuuus Ideo dyabolus totius humani ge
 neris inimicus totis viribus homines in extrema infirmi
 tate ab illa totaliter auertere nititur Vel saltem ad de
 mandum in ea ipsum inducere laborat dicens tu miser
 in magno stas errore non est sicut credis ut sicut predicat
 Infernus finatus est quicquid homo agit licet aliquem vel se
 ipsum occidat cum in discepta prima sicut aliqui fecerunt Vel
 idola adorant ut reges paganorum et plures pagani faci
 unt nonne in fine idem est quia nullus reuertitur di
 cens tibi ueritate et sic fides tua nichil est Iohannes et si
 milibus dyabolus maxime laborat ut homines in extre
 mis agerem a fide auertat quia bene scit Si fundamentum
 ruat omnia super edificata ruent
 Secundum tamen quod dyabolus in nulla temptatione
 hominem cogere potest nec etiam aliquo modo prevalere
 ut sibi conficiat quod diu usum rationis habuerit nisi
 sponte uoluerit ei consentire quod certe super omnia cauē
 dum est Unde apostolus fidelis deus qui non patitur uos
 temptari super id quod potestis sed faciet cum temptatione prouen
 tum ut possitis sustinere ~

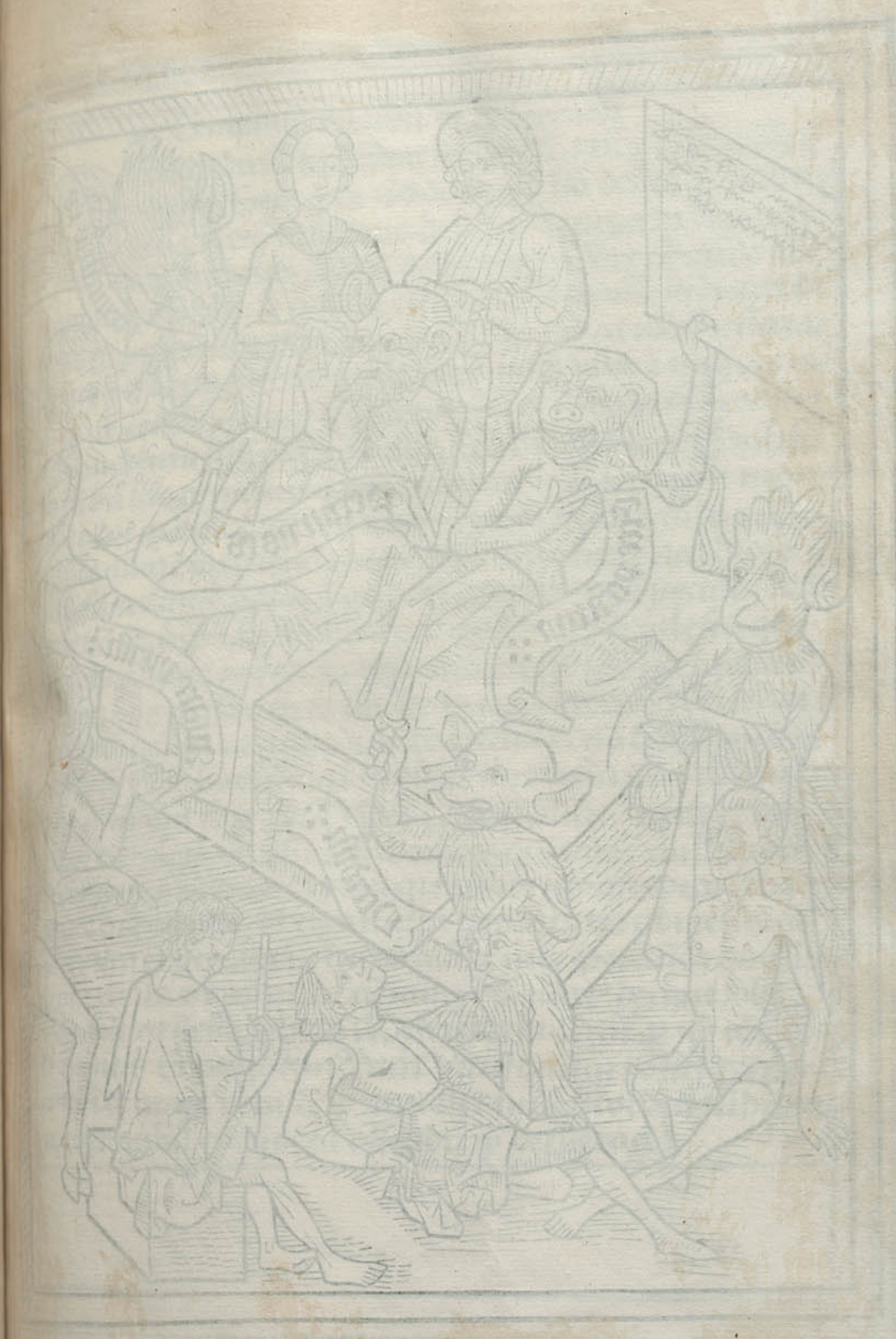

Bona i spmāo angeli de fide
 contra pīma teptāōz dyāboli dat angelus bonā m
 spmāoēz dicens O hō ne credas pēstiffēis sugēst
 omib⁹ dyāboli cū ipse sit mēdax Nam mēciēdo pro
 thoparētes deceptit nec aliquo mō i fide dubites licz sēsu
 ul' intellectu xplēndē nō ualeas qz si xphēndere posses
 nullaten⁹ esset meritoria Iuxta illud Gregorij fides nō
 habz meritū cū hūmā māo pbet expmētū Sed memē
 to uerba sctōz pīm salicet scti pauli ad hebreos xi di
 cente Sine fide ipossibile est placere deo Et iohis tercio
 Qui nō credit iā iudicatus est Et bernardi dicentis
 fides ē pīmogeitā iter vītutes Et iterū Beatiōz fuit ma
 ria percipiēdo fidē xpi quā carnē xpi Considera etiam
 fidem antiquozū fidelū Abrahā ysaac et iacob et quo
 tidā gētilū salicet ioab mab meritriās et similiūm
 similiter fidē apostolorū nec nō i mutabiliū martirum
 cōfessorū atqz virginū Nam p fidem oēs antiq et moder
 ni placuerūt Per fidē sctis petrus super aq̄s ambulauit
 sctus iohēs uenēnū sibi pīmatū sū noamēto bibit mon
 tes asp̄s orante alexādro p fidē adunati sūt Et ideo fides
 a deo merito bñdita ppter ea ualiter debet resistere dyāblo
 et firmi⁹ credere oīa mādāta ecclie qz sctā ecclia errare nō
 p̄t cū aspū sctō regatur Nota q̄ qto i firm⁹ sentit se tepta
 ri q̄tra fidē cogit pīm q̄ necessaria ē fides qz sine ea null⁹
 saluari p̄t Sctō cogitet q̄ utilis ē qz oīa p̄t dicēte dño Oīa
 possibilia sūt credēti Et iterū Qdāqz orātes petierūt credite
 qz accipiete Et sic i firm⁹ faalit dei grā dyāblo resistet Cū
 enā bonū ē ut simbolū fidei cū agonizātē alta uoce dicat
 pluresqz repetat ut p hoc i firm⁹ ad fidei cōstāciā cūmet et
 demones qui illud audire abhorret abigantur

[Faint, mostly illegible Latin text in a Gothic script, arranged in a single column on the left page.]

Temptatio dyaboli de de speratio
 Quando dyabolus temptat hominem infirmum per desperationem quod
 est contra spem atque confidentiam quod homo debet habere in
 deum Cum enim infirmus doloribus cruciatur in corpore
 tunc dyabolus dolore dolori superaddit obsequendo sibi
 perita sua perfecti non confessa ut eum in desperationem inducat di-
 cens tu miser uide peccata tua que tanta sunt ut nunquam ueraz ac-
 quirere possis ita ut dicere possis cum caym Quam maior est iniquitas me-
 a quam ut ueniam merear Ecce quomodo dei precepta transgressus
 es nam deum super omnia non dilexisti hominibus iniuriam intulisti
 et tamen bene scis quod nullus potest saluari nisi seruauerit man-
 data dei quod dominus dicit Si uita ingredi serua mandata Sed
 superbe auare luxuriose gulose iracunde huide accidiose
 luxuristi attamen perdonari audisti quod propter unum peccatum mor-
 tale homo potest dampnari Insuper septem opera nostre non implesti que
 dominus precipue inquit in extremo die ut ipse met testatur
 dicens hiis qui a sinistris sunt Ite in ignem eternum Nam esuri-
 ui et non dedisti mihi manducare Sitiui et non dedisti michi
 potum etc Et ideo iacob dicit Iudicium sine misericordia erit illi qui
 sine misericordia fuit super terram Vides etiam quod plure nocte et die
 lege dei uigilantissime laborantes qui tamen nullatenus
 de salute sua presumere audet quod nullus scit an odio uel a-
 more dignus est et ergo nulla spes salutis tibi reliquit
 Per ista et similia inducit hominem in desperationem que su-
 per omnia mala est vitanda cum magis offendat dei que sola
 nos saluat Teste propheta Misericordie domini quod non consump-
 ti sumus Et augustinus dicit Unusquisque positus in pec-
 cato si de uenia vera desperauerit misericordiam fudit
 perdit nichil enim sic deum offendit quam desperatio

10
 Dona inspiratio Angeli contra desperatores
 contra sancta temptatores diaboli dat angelus bona
 inspiratio dices o homo quare desperas licet enim tot
 latrocinia furta et homicidia perpetrasses quot sunt
 matris gutte et arene etiam si solus totius mundi peccata commis-
 ses etiam si de eisdem nunquam prius penitentiam egisses nec ea confessus
 fuisses nec etiam modo ad confitendum ea facultatem haberes nichil
 omnino desperare non debes quia talem tantum sufficit solaciorum
 iterum Teste psalmo Cor contritum et humiliatum deus non despi-
 ciet Et erichiel ait Quacumque hora peccator ingemuerit sal-
 uis erit Vnde bernardus ait Maior est dei pietas quam quis
 iniquitas Et augustinus plus potest deus miseri quam homo peccare
 In casu etiam quo tibi constaret quod de numero damnatorum
 esses nequaquam adhuc desperare debes eo quod desperatio
 nichil agitur nisi quia peccata peccatorum primum deus multo ma-
 gis offenditur et alia peccata forcius aggravantur pena quoque
 eterna usque in infinitum augmentatur Christus etiam peccato-
 ribus crucifixus est et non prius ut ipse met testatur dicit
 Non veni vocare iustos sed peccatores Exemplum habeamus
 in petro christum negante paulo etiam persequeute mattheo
 et zacheo publicanis Maria magdalena peccatrice
 in thero dephensa in adulterio in latrone iuxta christum
 in cruce pendente maria egyptiaca etc.
 Nota quod cito infirmus sentit se temptari per desperatio-
 nem cogitet quia peccata est peior et dampnabilior omnibus peccatis et quod
 nunquam debet admitti propter quacumque etiam peccata Nota ut
 dicit augustinus Plus peccavit iudas desperando quam
 iudas crucifigendo christum Sado cogitet quod utilis et necessa-
 ria est spes quia secundum crisostomum est salutis nostre anchora
 vite nostre fundamentum dux itineris quo itur ad celum
 Et ideo nunquam est relinquenda propter etiam quacumque peccata

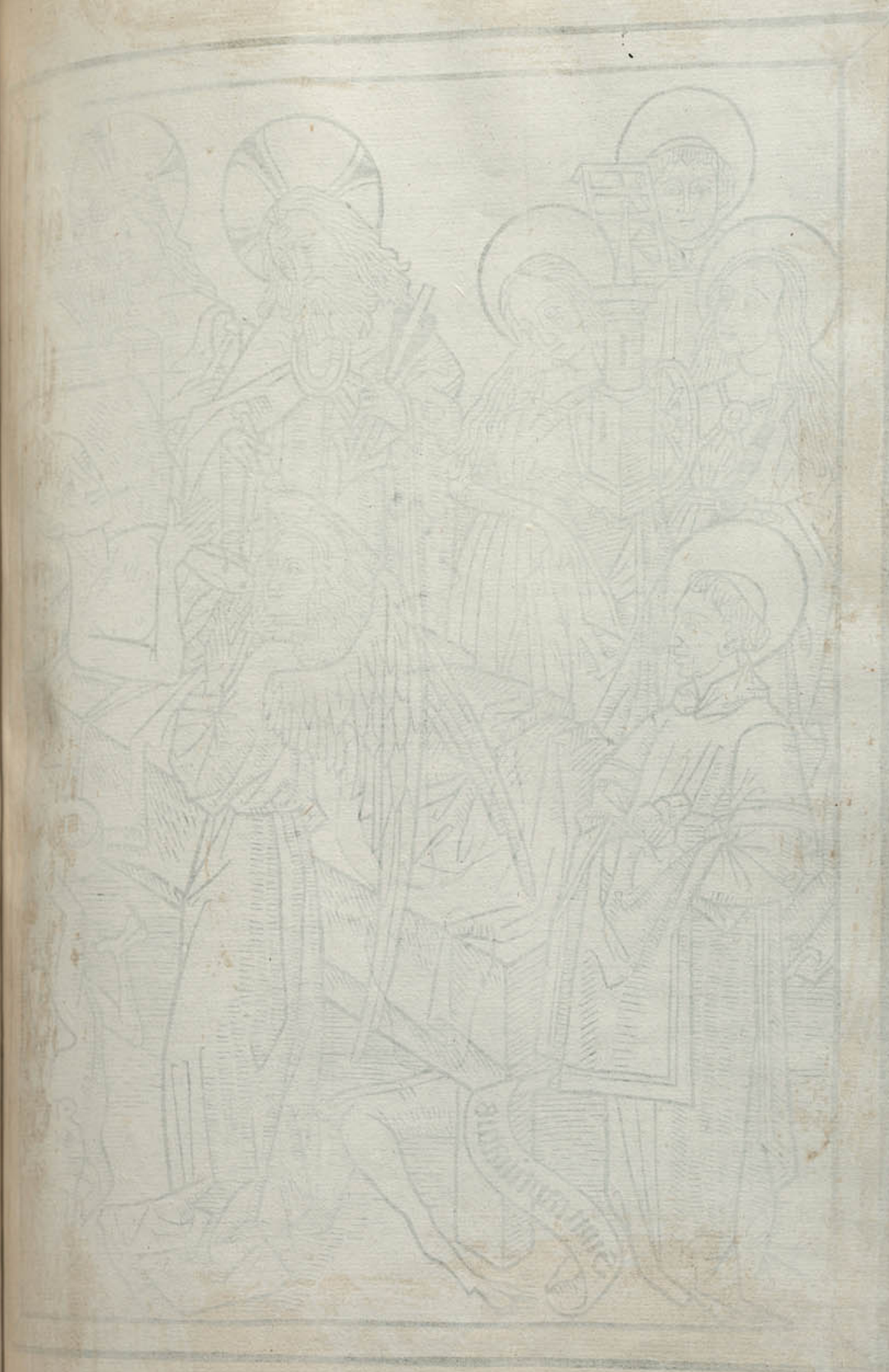

12

Tentatio dyaboli de impaciencia
 Erro dyabolus temptat hominem infirmum per impaciencia que oritur ex magna infirmitate dicens cum tu pateris istum dolorem grauissimum qui est intolerabilis omnem creaturam et tibi petis in utilis nec etiam tuis exigentibus de meritis dolor tantus iure deberet causari. Laqueum est in penis benignior in temptatione facienda. Etiam quod mitius grauat nullus est compatitur quod contra omnes rationes fieri nemo dubitat licet autem amica ore compatiatur tamen maxime propter bona relinquenda tua morte mente desiderat. Etiam quidam corpe exuta vix per omni die spaciū pro omni substantia relicta corpus tuum hospitari uoluit. Istis et similibus ad impaciencia que est contra caritatem qua tenemur deum diligere super omnia mittitur dyabolus hominem inducere ut sic merita sua perdat. Nota quod morituris maximus dolor corporis accidit his pauperibus qui non morte naturali que raro est eliat docet experientia manifesta sed frequenter ex accidentibus puta febre vel apostemate vel alia infirmitate graui vel afflictuua atque longa dissoluntur que quidem infirmitas plerisque et precipue ad mortem in dispositos et iniuste morientes adeo reddit impatiētes atque murmurantes ut plerumque ex nimio dolore in impaciencia amētes atque insensati uideantur sicut sepe visum est in multis. Ex quo vere constat quod tales utique in uera deficiant caritate teste Hieronimo qui ait Siquis cum dolore egredietur vel mortem patitur seu accipit signum est quod sufficienter deum non diligit. Et paulus ait Caritas paciens est benigna est.

[Faint, illegible text in a Gothic script, likely a continuation from the previous page or a very faded page.]

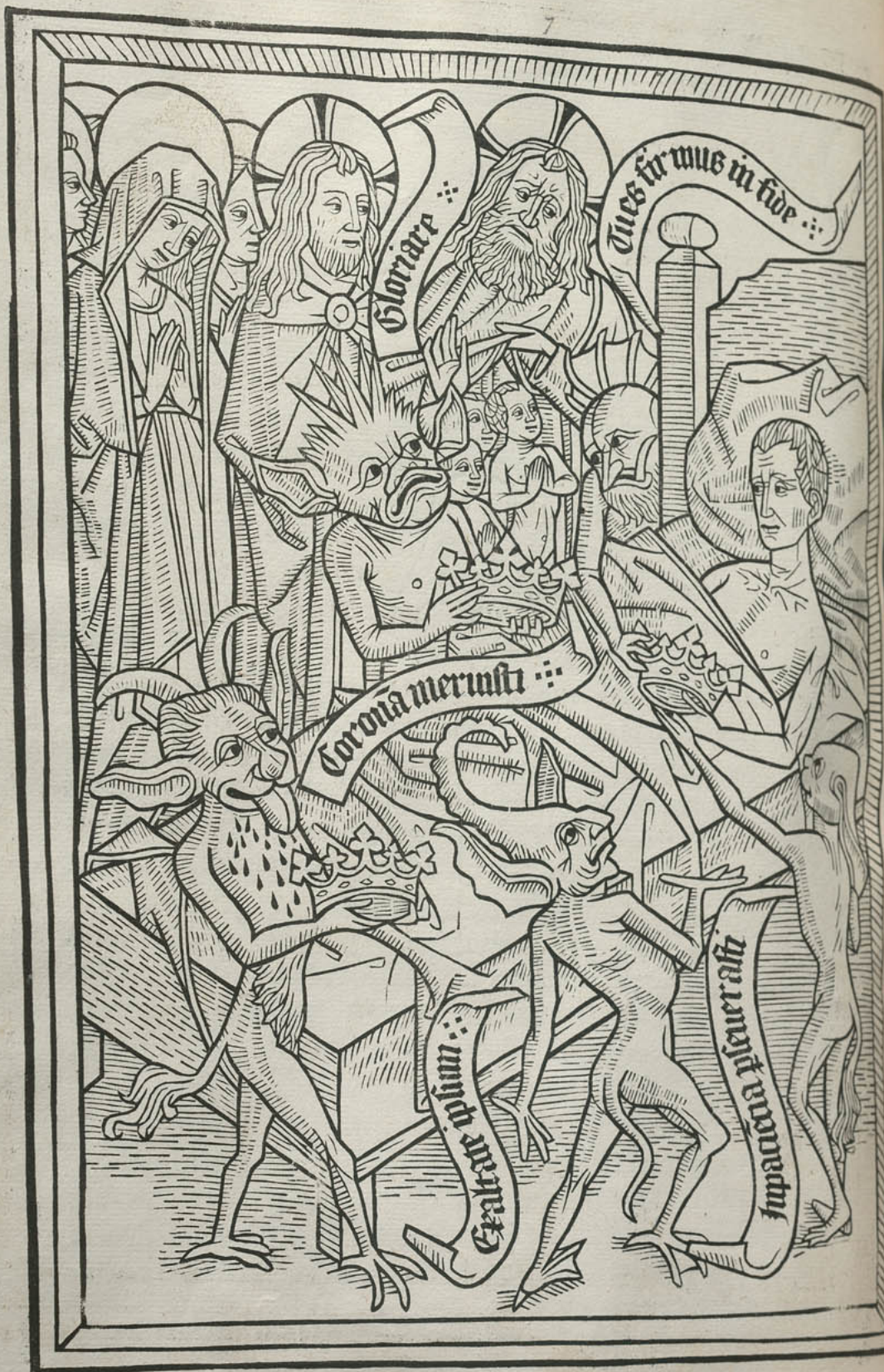

Bona inspiratio angeli de patientia
 contra tercia temptatione diaboli dat angelus bona inspi-
 ratione dicit o homo auerte ab impatencia animi tui per quam
 diabolus suis mortiferis insinuationibus nichil aliud quam
 anime tue detrimere querat nam per impatenciam et murmur animi per-
 ditur sicut per pacenciam possidetur. Teste Gregorio qui ait reg-
 num celorum nullus murmurans accipit Te igitur infirmitatis
 que respectu meritorum tuorum levis est non tedeat cum ipsa animam mor-
 te sit quasi quoddam purgatorium cum tollezat ut oportet vide-
 lit et patietur et libet et cum gratitudine quod non solum gratitudine opus
 est in his que sunt ad consolacionem sed etiam que sunt ad afflictionem quod
 ut gregorius ait ad misericordiam dei temporalis adhibet firmitate
 ne eterna inferat ulacionem Et augustinus Domine hic ure et seca ut
 eternum in perennis Nulle gratia tribulaciones te perturbent quod christum nolle
 te relinquere ostendit iuxta illud Augustini mala que nos hic puni-
 unt ad deum nos deo expellunt Non igitur anime salutem appetat in car-
 nis beneplacite Sed potius eternam dampnationem iuxta illud Augustini
 Signum manifeste dampnationis est beneplacita assensio et amodo di-
 ligi Et iterum mirum est quod omnibus in eternum dampnandis omnes lapides
 non surgunt in solacium sed magis mirum est quod omnibus in eternum sal-
 uandis omnes lapides non surgunt in periculum Repelle gratia impatien-
 cia tempore peste virulenta et assume pacenciam sicut fortissimum
 quo omnes inimici anime facilliter superantur et respice christum paci-
 entissimum et omnes flos usque ad mortem
 Non cum infirmus sentit se temptari per impatenciam chidere potest quod noxia
 est impatencia quod ipsum in quietudo et perturbado a deo auerit quod dominus di-
 cit Super quod requiescit spiritus meus inhi super quietum et humile corde
 Sed consideret quod pacencia est sollicitudo sua per primo quod est necessaria in pau-
 perum pacencia est vobis necessaria Et dominus Nonne oportuit pati christum et ita tra-
 re in gloriam suam Et gregorius Numquam seruam concordia nisi per pacenciam ua-
 let Sed quod est utile Vnde dominus impatencia possidebit animas vestras Et
 gregorius Melioris meriti est aduersa tollerare quam bonis operibus usu-
 dare Unde in inferno martires esse possumus impatenciam in animo uerant
 seruam Et salomon Melior est pacens viro forti et qui donat animo suo
 expugnatore urbium

Temptatio dyaboli de vana gloria
 Vario dyabolus temptat hominem infirmum pluri ipsi
 complacencia que est supbia spiritualis per quam deuotis et re-
 ligiosis atque perfectis magis est infestus Cum enim homines
 ad deuandam a fide aut in desperationem aut ad impacienciam non
 potest inducere tunc cum agreditur cum pluri ipsi complacencia tales
 in eis prouocant iaculas cogitaciones O quam firmus es in fide et quam fortis
 in spe et quam ostentat pacem es in tua infirmitate o quam multa bona
 operatus es maxime gloriaris debes quia non es sicut ceteri qui in-
 mita mala petunt et solo gemitu ad celestia regna pue-
 nerunt igitur regnum celorum tibi iure negari non potest quia legitime
 certasti Accipe ergo coronam tibi paratam et sedem excellen-
 tiorem per ceteris optinebis per ista et similia dyabolus in statuisti
 laborat homines inducere ad spirituale supbia siue ad sui
 ipsius complacenciam
 Pro quo notandum quod ista supbia multum est vitanda primo quia
 per eam homo efficitur similis dyabolo nam per solam supbi-
 am de angelo factus est dyabolus Scio quia per ipsam hominem vide-
 tur committere blasphemias per hoc quod bonum quod a deo habet
 aut presumit habere Tercio quia tanta posset esse sua complacencia
 quia per hanc daperetur Unde gregorius Reminiscendo
 quis boni gessit dum se apud se erigit apud auctorem humili-
 tatis cadit Et augustinus homo si se iustificauerit et de
 iusticia se presumpsit cadit

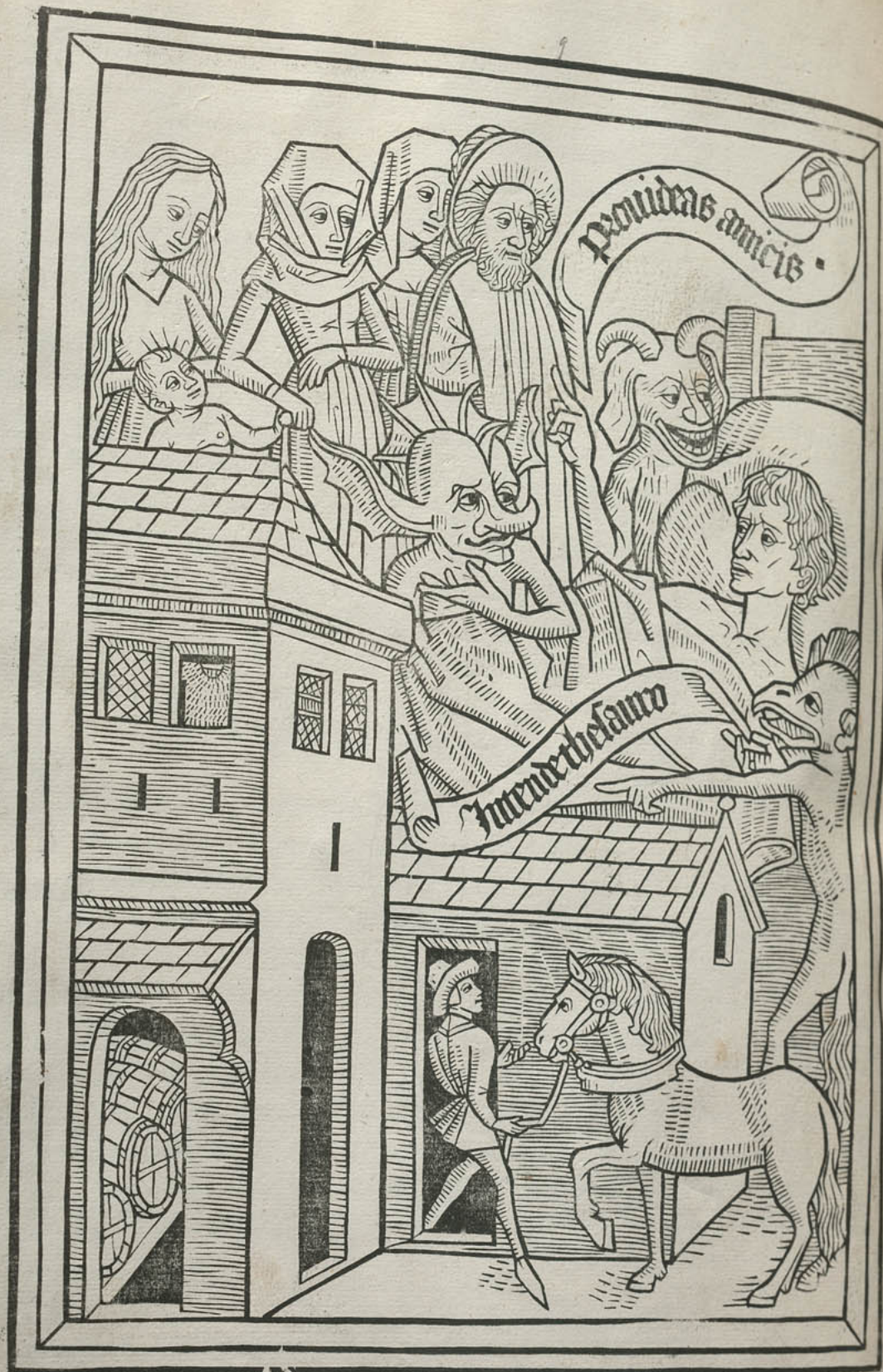

Bona inspiratio angeli contra vanam gloriam
 contra quartam temptationem dyaboli dat angelus bo-
 na inspiratio dicitur Miserere tu super ascribendo
 tibi ipsi stantia in fide spe et patientia que tibi soli deo
 ascribenda est cum nihil boni a te habeas domino dicente
 Sine me nihil potestis facere Et alibi scriptum est Non tibi
 arroges non te iactes non te insolenter extollas nihil te presumas
 nihil boni tibi tribuas Et dominus ait qui se exaltat humiliabitur
 Et iterum Nisi efficiamini sicut puillus iste non intrabitis in reg-
 num celorum Humilia ergo te et exaltaberis dicente domino Qui
 se humiliat exaltabitur Et augustinus Si te humilias deus descen-
 dit ad te Site exaltas deus recedet a te Auerte ergo metus
 tua a superbia que luciferum quondam angelorum pulcherrimum
 fecit dyabolorum deformissimum et de alta celorum pietate
 ad inferum profunda que eam fuit causa omnium peccatorum
 Unde Bernardus Incipit omnis peccati et causa totius peccati
 a omnis est superbia. Scilicet tolle hoc vitium et sine labore
 omnia vitia reserantur
 Unde singulariter notandum quod quando cumque moriturus sen-
 tit se temptari per superbiā debet primo cogitare quod superbia
 tantum deo displicuit quod sola ipsi occasione nobilissimorum cre-
 aturarum luciferum cum omnibus sibi adherentibus de celis relegavit
 in eternum dampnando Et sic extali consideratione se humiliat
 atque deprimat sua recognitione peccata quod ignorat an odio
 ut amore dignus sit Unde debet precipue capere exemplum
 a sancto anthonio cui dyabolus dixit O antiochum tu me
 viciisti cum enim uolo te exaltare tu te deprimis cum te uolo
 deprimere tu te erigis Secundo debet cogitare quod humilitas tan-
 tum deo placuit quod precipue ipsi occasione gloriosa uirgo
 maria deum concepit et super choros angelorum exaltata est

20
 Temptatio dyaboli de Avaritia
 uirtu temptatio dyaboli est avaritia magis se-
 cularis et carnalis infestans que est nimia occu-
 patio temporalium atque exteriorum cum uxores et amicos
 carnales seu corporales diuitias atque alia que magis in uita
 sua dilexerunt per que dyabulus hominem maxime uexat in fine
 dierum. O miser tu iam relinques omnia temporalia que solhatu-
 rimus et laboribus maximis sunt congregata etiam uxorem
 proles et consanguineos amicos carissimos et omnia alia hu-
 ius mundi desiderabilia quorum te societati adhuc interesse
 magni foret solacium ipsis quoque magni boni occasio.
 Hec et similia dyabulus hominem in extremis de avaritia
 perit ut sic per amorem et cupiditatem terrenorum auertat
 amore dei et propria salute. Unde singulariter notandum
 quod maxime cauere debet ne cum moriente anima corporales
 uxorem liberos diuitias et alia temporalia ad memoriam reducat
 nisi inquit illud infirmi spiritualis sanitas postulet aut
 requirat quod alias maxime periculosum esset tunc sit abhys que
 spiritus et salutis sunt quibus maxime tunc omnibus viribus interioribus
 et exterioribus intendendum est reuocaretur ad ista
 misera temporalia et carnalia tunc cum maxima so-
 licitudine a memoria et mente remouenda in quibus
 certe tunc occupari est ualde periculosum.

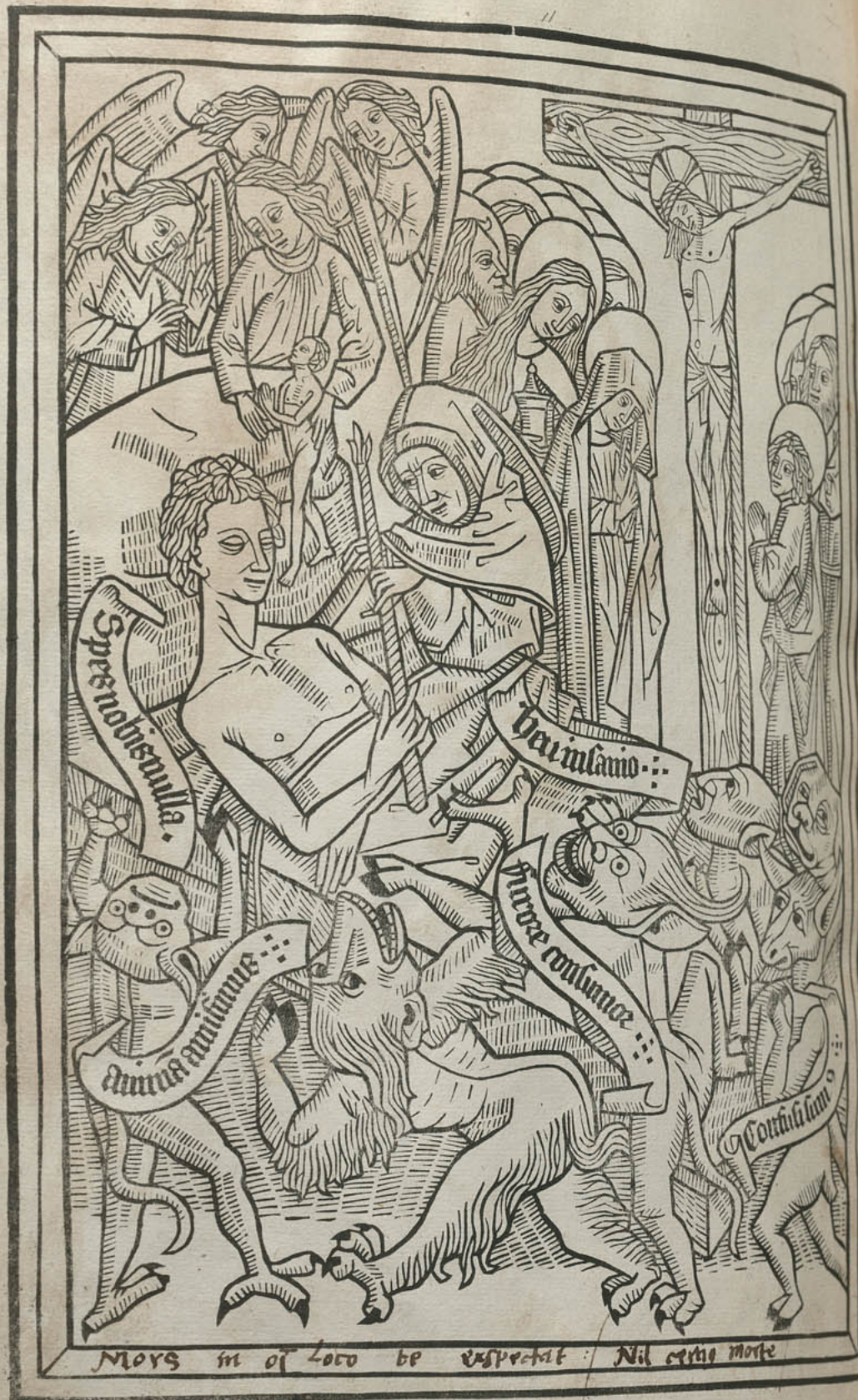
22

Bona i spiraco angli tra Auaricia
Contra qmteptaoz dyaboli dat angel⁹ bona mspi-
 maos dices o homo auerte aures tuas a mortife-
 ris suggestioib⁹ dyaboli qbz te irritere et i ficere co-
 natu. Et oia tpaha totalit post pone quoz memo-
 ria utiqz nichil salute sferre potest se magnu tpedimen-
 tu memor verborz dñi ad eos qui istis ad heret. Nisi qz re-
 nuiauerit oib⁹ que possidet no potest me esse discipul⁹. Et
 iteru Si qz vñt ad me et no odit prem suu et mñez et uxo-
 re et filios et frēs et sorores ad huc no potest me⁹ ee disci-
 pul⁹. Itē ad eos q istis renūciat dicit Et ois q relinquit
 domu ul frēs ul sorores aut pñez aut mñez aut uxores
 aut filios aut agros pñ nomē meū cēuplū accipiet
 et uitā etñā possidebit. Memeto etiā paup̄tatis xp̄i
 inuice p te pendētis mñem dilectissimā et discipulos cariss-
 imos ppter tuā salutē spontissime reliquetis. Considera etiā
 quot tot uiri sūt i isto stēporez tpalū secuti sūt eū auditu-
 ri illud Venite bñdicti pñs possidete regnū patū vob ab ori-
 gine mūdi. Impme ergo ista tue mēti et oia tñsitoria tā-
 quā venenū ate pñto repellēdo cor tuū ad uolūtariā
 paup̄tate integre cōuerte et sic regnū celoz ex pñisso
 tibi debetur dicente dño Bñ paupes spū qm ipoz est re-
 gnū celoz teqz totū deo q tibi diuicias sferet sempiternas
 plenarie om̄itte totā tuā fiduciā in eū fundens.
 Nō qñ infirmus sentit se teptari p auariciā seu a-
 more terrenoz s̄sideret pmo q amor terrenorū
 adeo sepat qz dei amore secludit teste gregorio q
 ait Tanto quis a superno amore disiungitur qñto
 hic inferius in creaturis delectatur. Secundo cōside-
 ret q uolūtaria paup̄tas hominē bñficiat et ad
 celū ducat dicēte dño Bñ paupes spū qm ipoz est
 regnū celoz.

I agomias loq et usum rōis habere potuerat hū-
dat orōnes deū pmo i uocādo ut ipm p i effabile
māz suā r vūte passiois sue susape dignet. Sādo
diligēter i uoz glorioz vūgez mariā p sua media-
tice Deinde oēs angelos et pāpue angelū p sua custodia de-
putatū Deinde apostulos martires pfectores atq vūgez
specialius tamē illos quos ut quas pūs sanus i venemao
ne habuit et dilexit quoz ymagiēs cū ymagie crucifixi
et beate marie vūgis eipntetur. Itē dicat ter istū versū
Disrupsi dñe uindā mea tibi sacrificabo hostiā laudis
Nam iste versus scdm cassiodorū tante creditur esse vū-
tis ut pta hōim dimittatur si i fine vera cōfessione
dicatur Itē dicat ter hec uerba ut similia que i sumabto
augustino ascribitur Pax dñi nra ihū xpi et vūis passio-
is eius et signū itē crucis et integritas bñssie vūgis
marie et bñdictio oīm scōz ac scōz custodia angelorum
nec nō suffragia oīm electoz sint inter me et oēs immi-
cos meos visibiles et iuisibiles i hac ora mortis mee amē
Itēmo dicat In manus tuas cōmēdo spm meū Si aut
Infimus nō sciat orōes dñe dicat aliquis de astantib⁹
alta uoce coram eo oracōes ul historias deuotas inqbus
pudē sane delectabatur Itē vero oret corde et desiderio
ut sat et potest Vñ nota ex quo tota salus hōis i fine cōfi-
stat sollicitate curare debet unus qsqz ut sibi de socio uel am-
ico de uoto fidei et ydoneo puideat ei q in extremis fidelit⁹
assistat ad fidē cōstāciā pāciēciā deuociōz cōfideciā et pseue-
rāciā ipm matādo amnādo et i agonia orōes de uo-
tis fideliter dicēdo Sed heu pauci sūt q i morte pīs
suis fideliter assistūt interrogādo monēdo et pīpīs oran-
do pfecti cū ipm morietes nō dū mori velint et cū
moriēciū sepe miserabiliter periculitatur

Cette épreuve de la dix-huitième planche de la Bible des
 Pauvres, première édition de la traduction allemande, est
 incontestablement le même exemplaire qui, selon Reineken, pag. 324,
 étoit en la possession du professeur Schlotheim.
 Elle a été achetée pour moi en Allemagne vers 1824. *Reineken*

Der mensch hat ge-
 essen das prot der
 engel.

Je sôlt kumen vund
 essen mein prot.

David

Moyles

Mitt fleis hört mich
 Je sôlt essen den hern

Herre du halt uns
 geben vom hymel
 das prot.

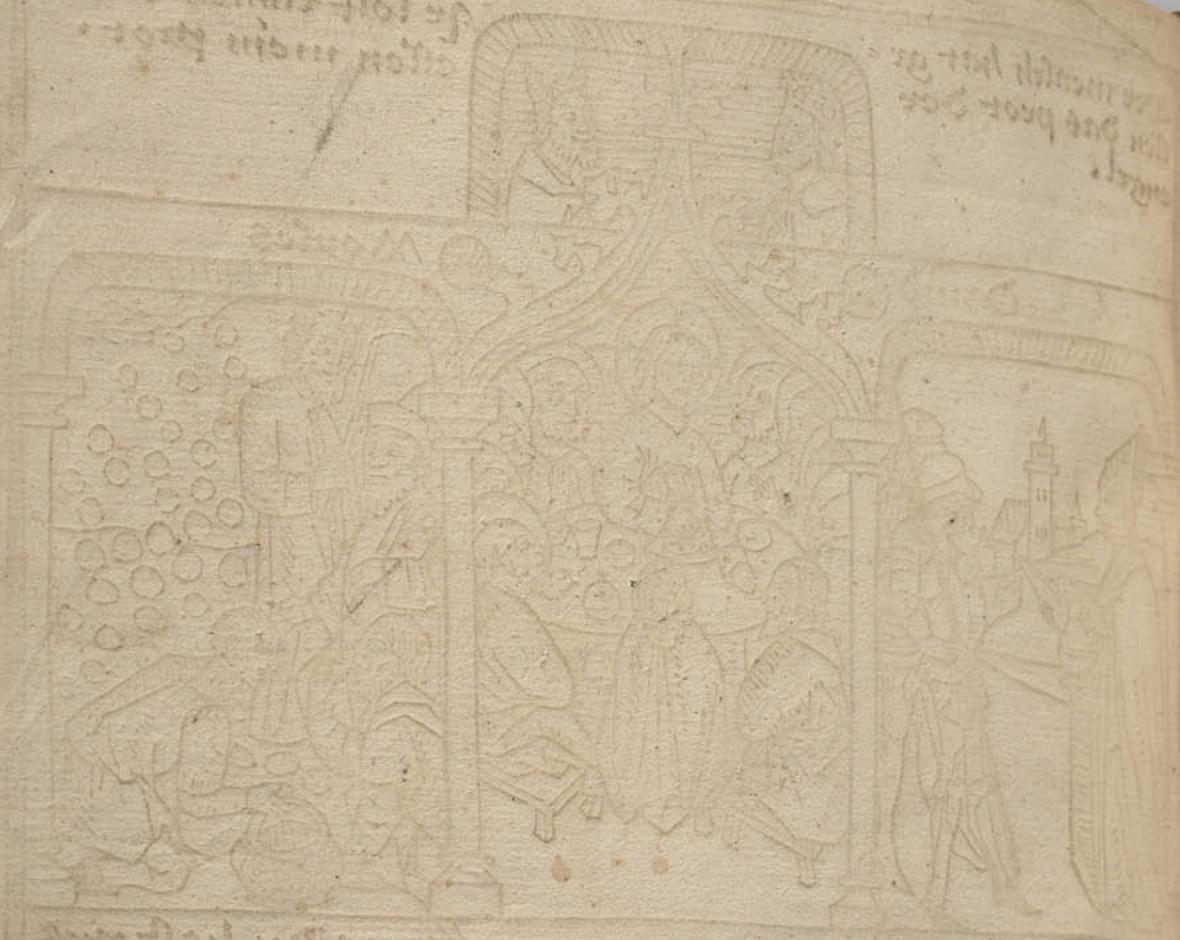
ysaias + thelus ein lûn sprach

Man list am pûch der gelchô
 pff am xiii c da abraham
 was kumen von dem lreit
 vnd mit im beacht ein groß
 en raub den er guomen het
 von sein feinden da gab im
 der priester melchisedech
 prot vund wein zc Der
 selb melchisedech bedeyt xpm

Am pûch des aufgangs der
 kind von sel isrl am xvi c
 dz gepot moysi das er dem
 volk saget dz je jettlicher sam-
 let von dem hymelprot als
 vil im nottwerft were des se-
 lben tags zc Das selb hymelb
 rot bedeyt dz prot xpm den
 heren der sein leib gab den
 lûnger zc

Am Ende der Welt
wird die Welt
verbrannt.

Am Ende der Welt
wird die Welt
verbrannt.

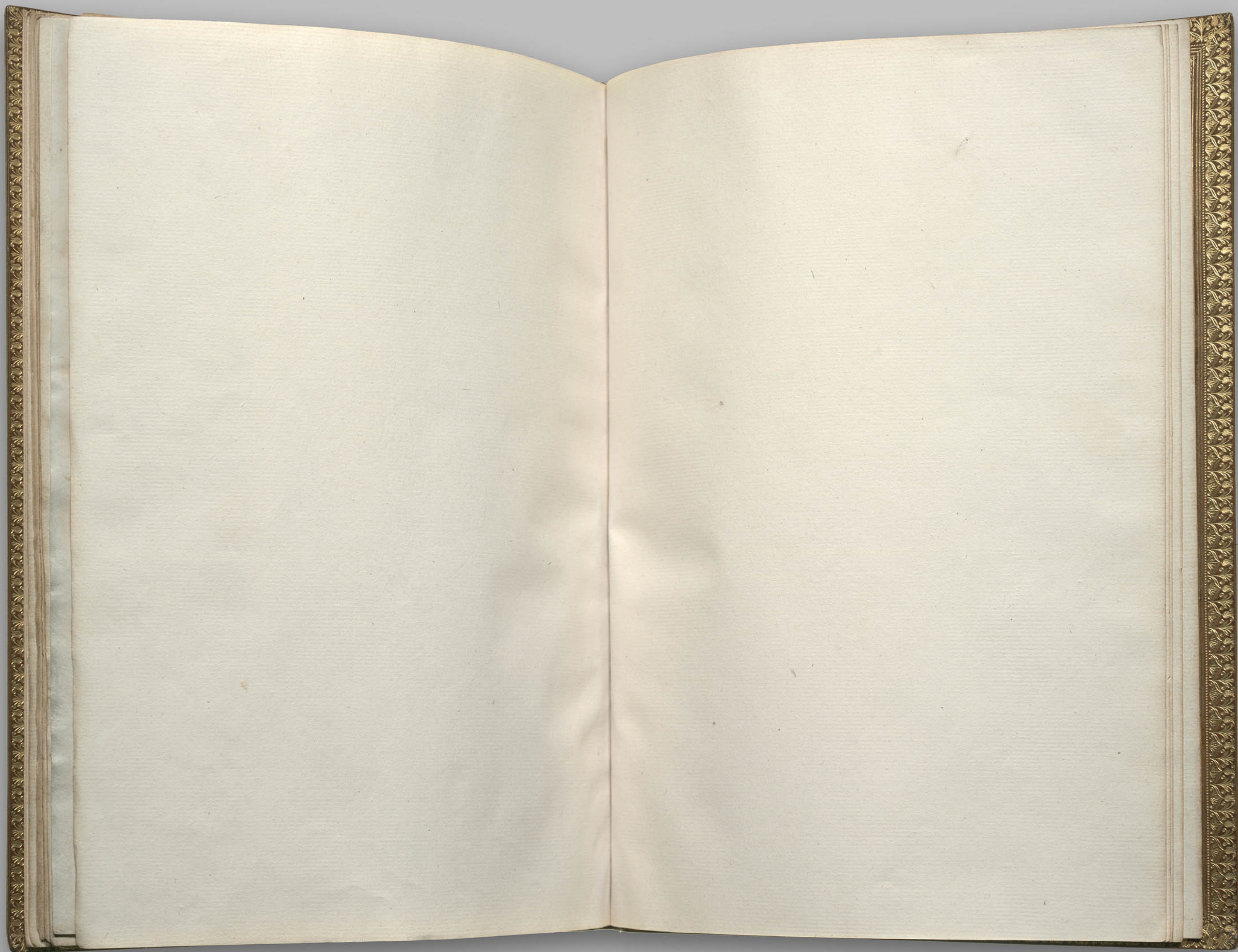
Am Ende der Welt
wird die Welt
verbrannt.

Am Ende der Welt
wird die Welt
verbrannt.

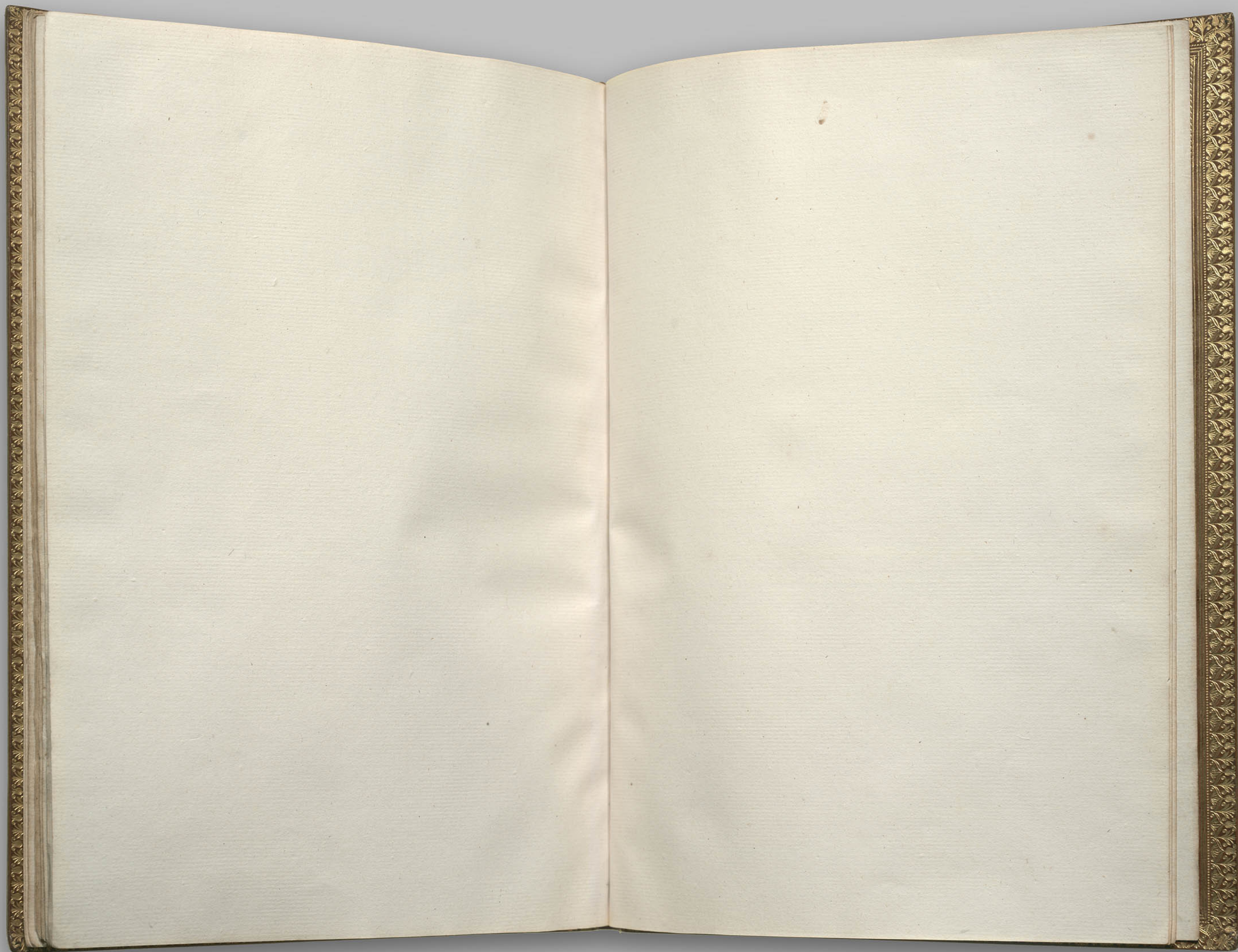
Am Ende der Welt
wird die Welt
verbrannt.

Am Ende der Welt
wird die Welt
verbrannt.

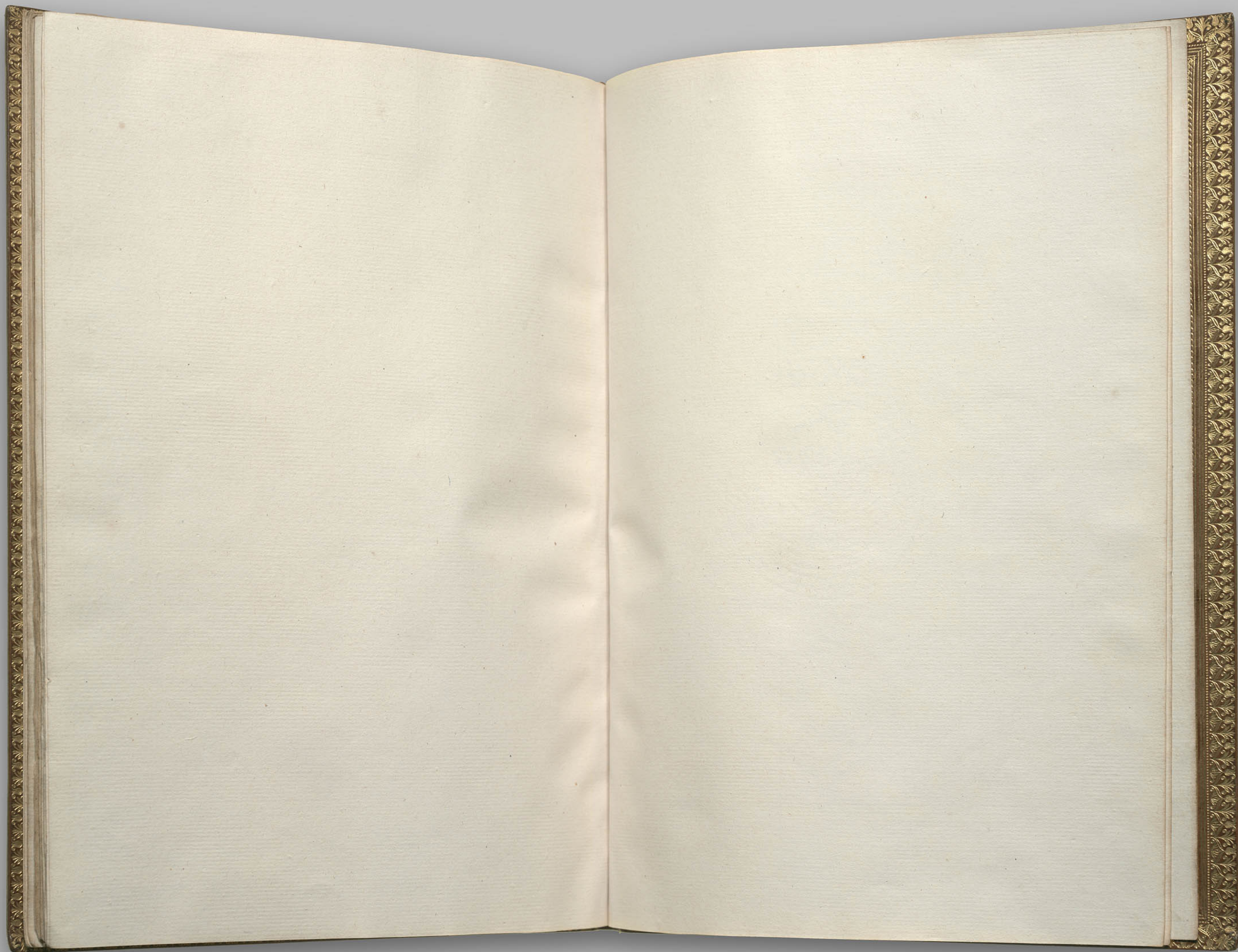

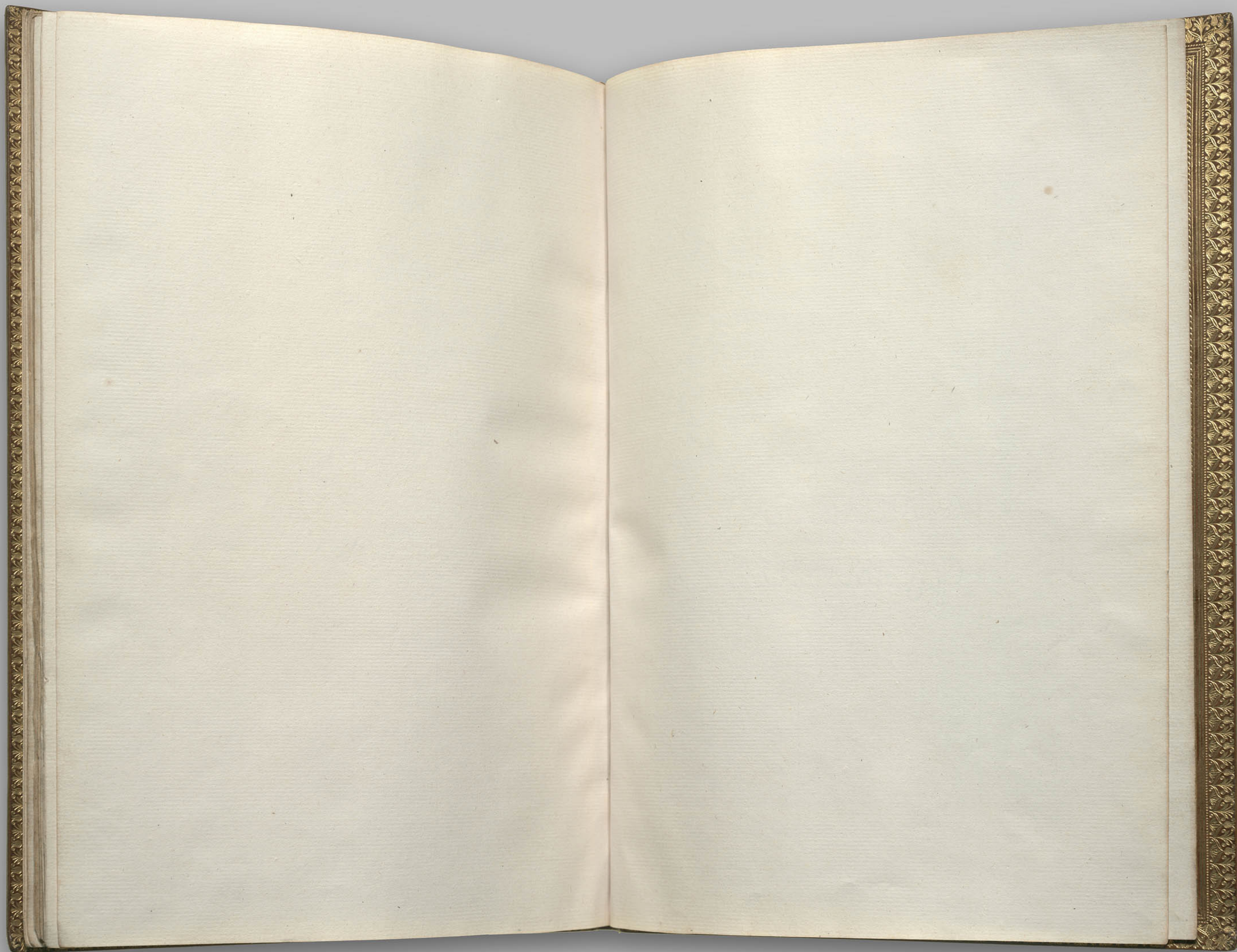

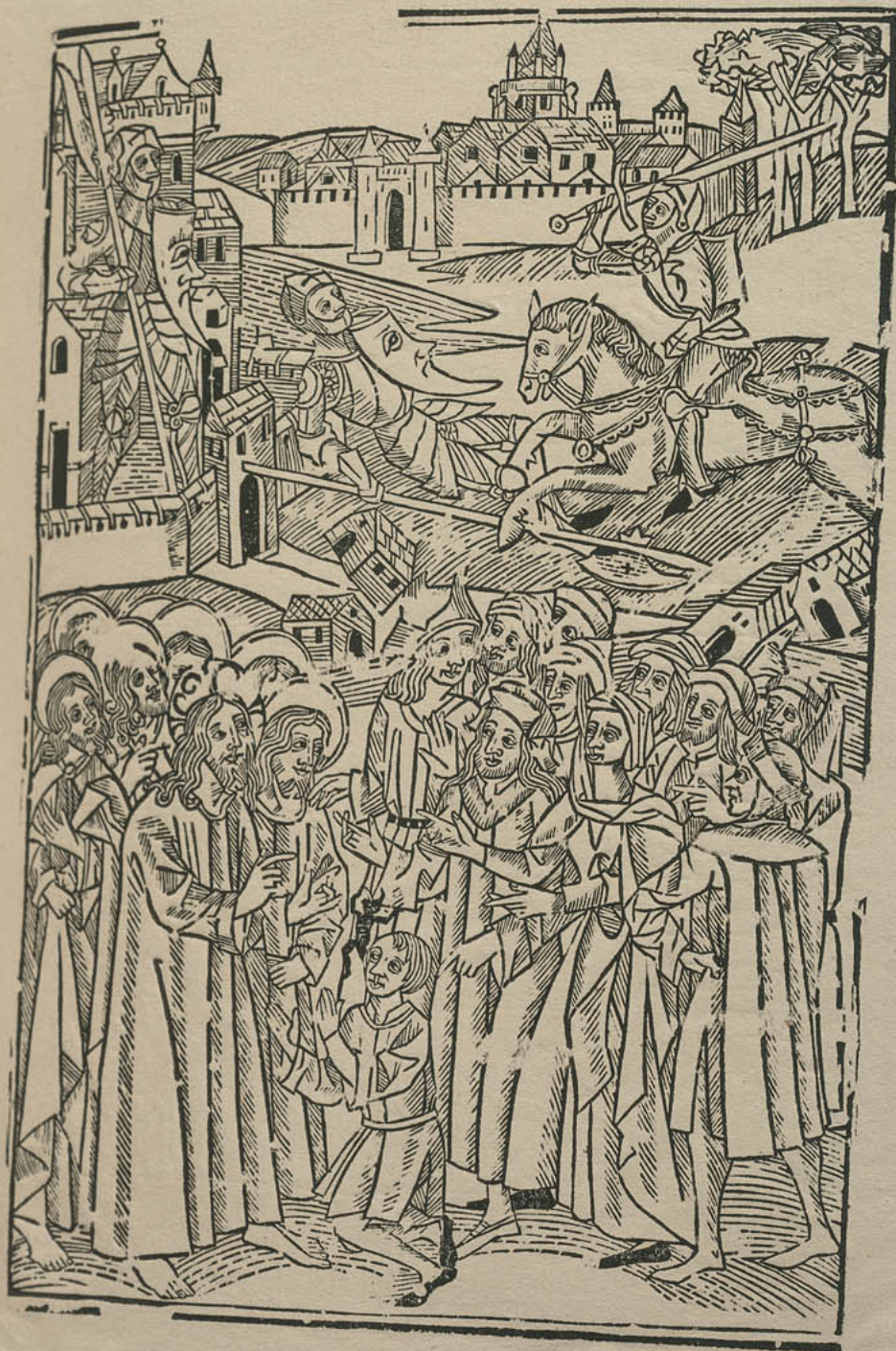
Arts moriendi (ed. IVA)

Incun

X

A 873

Rosenwald Coll.

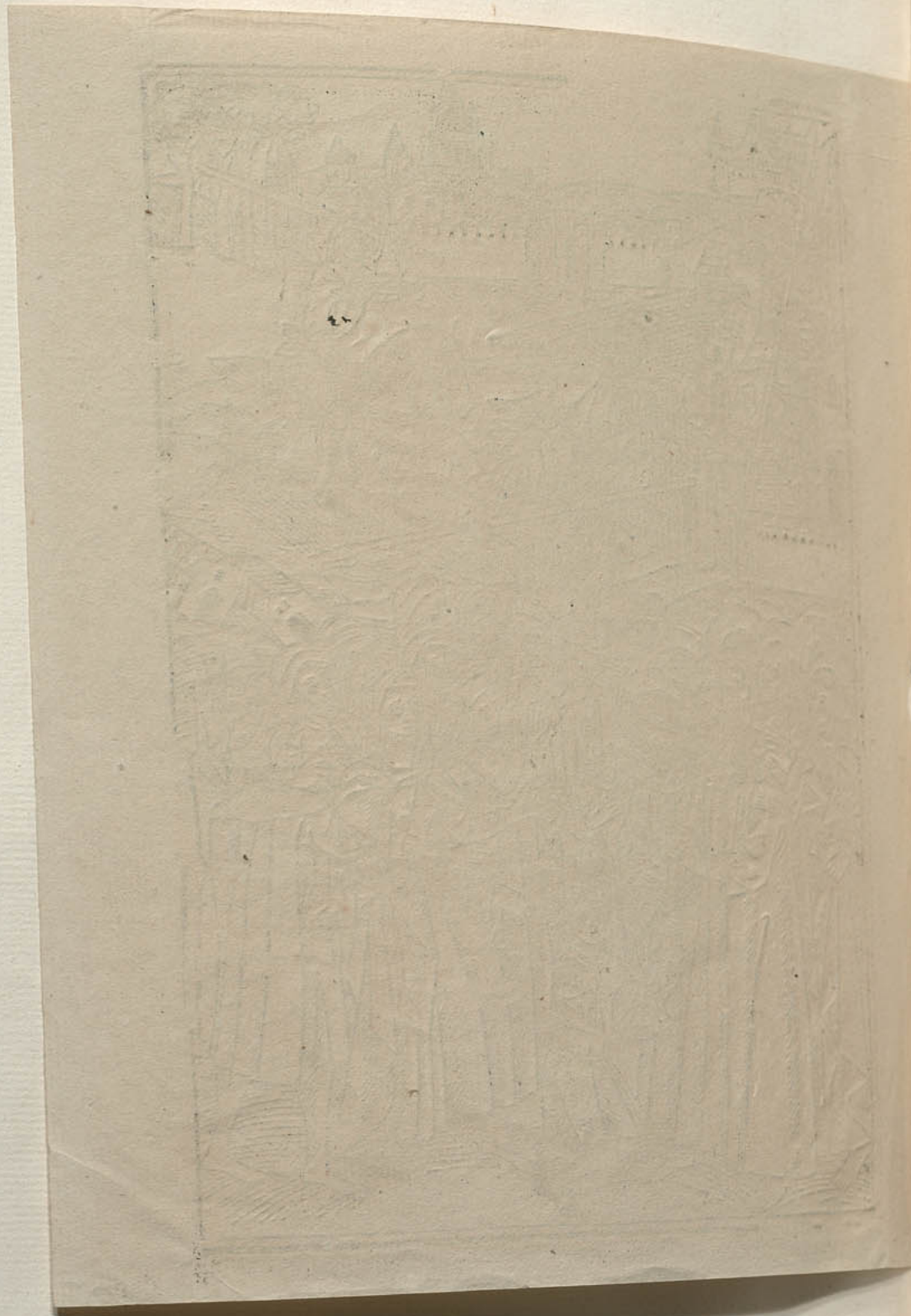
Ars moriendi (ed. IVA)

Incun

X

A 873

Rosenwald Coll.

5181

